

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

В трьох томах

Том 1

За редакцією проф. В. Г. Ковешнікова

2-ге видання, виправлене і доповнене

Львів

Видавництво «Магнолія 2006»

УДК 611(072)
А64

*Рекомендовано Вченою радою Медичного інституту Сумського державного університету
як підручник для студентів медичних навчальних закладів IV рівня акредитації
(Протокол № 12 від 30 червня 2021 р.)*

АВТОРИ ТОМУ:

В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик, В. І. Лузін, В. С. Пикалюк, О. Ю. Роменський, В. З. Сікора

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ю. Й. Гумінський, доктор медичних наук, професор кафедри анатомії людини Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова;

В. В. Кривецький, доктор медичних наук, професор, академік НАН Вищої освіти України, завідувач кафедри анатомії людини ім. М. Г. Туркевича Буковинського державного медичного університету МОЗ України;

О. Г. Попадинець, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії людини Івано-Франківського національного медичного університету

Анатомія людини. В трьох томах / за ред. В. Г. Ковешнікова. – 2^{ге} вид., випр. і
А64 доповн. – Львів : «Магнолія 2006» – Т. 1. – 324 с.

ISBN 978-617-574-217-4

Підручник присвячений фундаментальній галузі медицини – анатомії людини. Книга побудована з урахуванням Міжнародної анатомічної термінології, освітньо-професійної програми Медицина другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 222 «Медицина», галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Видання розроблене відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня. В першому томі викладені відомості з загальної анатомії та будови опорно-рухового апарату.

Підручник призначений для студентів, лікарів-інтернів, викладачів медичних закладів вищої освіти, науковців, практичних лікарів з усіх галузей медицини.

УДК 611(072)

ISBN 978-617-574-217-4

© Автори
© «Магнолія 2006»

Вельмишановні колеги-анатоми, завідувачі профільних кафедр медичних закладів вищої освіти України, лікарі, студенти й просто читачі!

Пропонуємо до Вашої уваги друге, виправлене і відредаговане українськомовне та англійськомовне видання тритомного підручника «Анатомія людини» за редакцією проф. В. Г. Ковешнікова, створеного у співавторстві із сімнадцятьма провідними професорами-анатомами України. Вчитайтесь у ці імена: В. Г. Ковешніков (Луганськ), І. І. Бобрик (Київ), М. А. Волошин (Запоріжжя), А. С. Головацький (Ужгород), І. І. Ільїн (Одеса), Г. С. Кірюкулов (Донецьк), В. О. Козлов (Дніпро), Ю. П. Костиленко (Полтава), В. І. Лузін (Луганськ), В. М. Лупір (Харків), Б. Г. Макар (Чернівці), В. С. Пикалюк (Сімферополь – Луцьк), О. Ю. Роменський (Вінниця), В. З. Сікора (Суми), Я. І. Федонюк (Тернопіль), В. Г. Черкасов (Київ), Б. В. Шутка (Івано-Франківськ). Це географія усієї університетської України, ареопаг Ваших учителів. П'ятнадцять років тому, з 2005 по 2009 рік, кожен новий том підручника, що з'являвся у світ, ставав своєрідним навчальним бестселером серед студентів та викладачів-анатомів. Їх читали, обговорювали, дискутували, закуповували десятками і сотнями в університетські бібліотеки, а ще тисячі примірників поповнили власні науково-медичні бібліотеки студентів-медиків, лікарів, викладачів. Упродовж наступного десятиріччя саме цей підручник був найзатребуванішим із фундаментальних навчальних видань медичного спрямування. До 2014 року видавництво в Луганську щорічно друкувало і поширювало все нові накладі підручника трьома мовами, забезпечуючи собі безбідне існування й не виплачуючи при цьому жодної копійки гонорару авторам. Але час і обставини корегують життєву дорогу і долю як людей, так і книг. Пішов у вічність головний редактор, натхненник і організатор унікального фундаментального підручника – лауреат Державної премії, заслужений діяч науки і техніки України професор-анатом Володимир Георгійович Ковешніков. Анатомічний світ утратив дванадцятьох професорів – співавторів підручника. Зникла з мапи наукових видавництв назва «Шико» з Луганською адресою. На вимогу часу підручник оцифрували й запустили в електронний обіг. Щоправда, доступ до ресурсу можливий тільки за солідний гонорар, і зробили це після смерті головного редактора, не питаючи згоди авторів підручника.

На зміну випускникам-медикам в університети приходять нові покоління першокурсників. І виявилось, що запит на «анатомічний тритомник В. Г. Ковешнікова» не зник, не зменшився, не нівелювався. Та й життєве кредо, принципи академічної доброчесності, щемливе почуття вдячності Учителю спонукало нас, учнів Професора, які мали честь працювати разом зі співавторами підручника, в черговий раз вичитати сторінки трьох томів, виправити деякі огріхи й запропонувати медичній спільноті друге видання тритомного підручника з анатомії, яке стане своєрідною пролонгацією життєвого циклу людської пам'яті, посильною даниною шани, поваги, вдячності Учителю та Колегам.

*Учні та послідовники професора Володимира Георгійовича Ковешнікова
проф. Віталій Сікора, проф. Василь Пикалюк,
сини Олександр та Георгій Ковешнікови*

ПЕРЕДМОВА

У запропонованому підручнику за систематичним принципом викладені відомості з нормальної анатомії людини відповідно до сучасної програми для медичних факультетів ВНЗ (2005 р.).

У кожному розділі підручника, крім загальних відомостей, наведені дані про розвиток, варіації і аномалії органів та систем, зосереджено увагу на їх прикладному значенні у практичній медицині. Приділено увагу обґрунтуванню загальних принципів у вивченні анатомії: взаємозв'язок будови і функції, цілісність організму, єдність організму та зовнішнього середовища. В кінці кожного розділу розміщені контрольні питання для самопідготовки студентів.

При написанні підручника використано великий педагогічний досвід багатьох вчених-анатомів України (Бобрик І. І., Київ; Волошин М. А., Запоріжжя; Головацький А. С., Ужгород; Ільїн О., Одеса; Кірюкулов Г. С., Донецьк; Ковешніков В. Г., Луганськ; Козлов В. О., Дніпро; Костиленко Ю. П., Полтава; Лузін В. І., Луганськ; Лупир В. М., Харків; Пикалюк В. С., Сімферополь; Роменський О. Ю. Вінниця; Сікора В. З., Суми; Федонюк Я. І., Тернопіль; Черкасов В. Г., Київ; Шутка Б. В., Івано-Франківськ), які є співавторами. Всі співавтори дотримувались уніфікованого викладення і, разом з тим, відображали сучасний стан науки відповідного розділу підручника.

При викладенні анатомічних фактів ми застосовували нову анатомічну номенклатуру, що була затверджена Міжнародним Федеральним комітетом (San Paulo, 1997). Українські еквіваленти термінів наведені за книгою «Міжнародна анатомічна номенклатура» під редакцією проф. І. І. Бобрика і проф. В. Г. Ковешнікова (Київ, 2001).

Ілюстрації книги запозичені з посібників і підручників та наведені з авторськими доповненнями і змінами. Більша частина малюнків виконана з препаратів і є оригінальними.

Розподіл матеріалу з анатомії людини за розділами в підручнику відповідає викладанню в умовах кредитно-модульної системи.

Вважаю своїм обов'язком висловити глибоку вдячність доц. Н. Х. Микулі, доц. Н. П. Міщенко, доц. В. В. Мавричу і канд. мед. наук О. С. Болтовій за допомогу в підготовці цього підручника до видання.

Усі зауваження та побажання, спрямовані на покращення підручника, автори приймають з вдячністю та врахують їх при наступних виданнях.

*Лауреат Державної премії України,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор В. Г. Ковешніков*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	5

ВСТУП 6

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ, ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ І МІСЦЕ СЕРЕД ІНШИХ БІОЛОГІЧНИХ ТА МЕДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	6
СПЕЦІАЛІЗОВАНІ НАПРЯМКИ АНАТОМІЇ	9
ПОНЯТТЯ ПРО НОРМУ І АНОМАЛІЇ.....	9
МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЇ.....	10
АНАТОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ.....	11
ОСІ ТА ПЛОЩИНИ, ЯКІ ПРОВІДЯТЬСЯ ЧЕРЕЗ ТІЛО	12
<i>Контрольні питання</i>	14

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА 15

ЗАГАЛЬНИЙ ПЛАН БУДОВИ ОРГАНІЗМУ. РІВНІ ЙОГО СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	15
РОЗВИТОК ЗАРОДКА ЛЮДИНИ	17
МІСЦЕ ЛЮДИНИ В ЖИВІЙ ПРИРОДІ	20
СТАТЕВІ, ВІКОВІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ЛЮДИНИ. ТИП БУДОВИ ТІЛА, ПОНЯТТЯ ПРО КОНСТИТУЦІЮ	22
<i>Контрольні питання</i>	27

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ АНАТОМІЇ 28

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ АНАТОМІЇ	28
КОРОТКІ БІОГРАФІЧНІ ДАНІ ПРО ВИДАТНИХ ЗАРУБІЖНИХ АНАТОМІВ	31
ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ АНАТОМІЇ	36
<i>Контрольні питання</i>	39

SYSTEMA SKELETALE – СИСТЕМА СКЕЛЕТА	40
ЗАГАЛЬНІ ДАНІ	40
КІСТКА ЯК ОРГАН	40
КЛАСИФІКАЦІЯ КІСТОК	41
ФУНКЦІЇ СКЕЛЕТА	42
РОЗВИТОК КІСТОК	42
ВПЛИВ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ	
НА РІСТ І БУДОВУ КІСТОК	46
<i>Контрольні питання</i>	<i>47</i>
ЧАСТИНИ СКЕЛЕТА	49
СКЕЛЕТ ТУЛУБА	49
ХРЕБЕТНИЙ СТОВП	49
ХРЕБЕЦЬ	49
ШИЙНІ ХРЕБЦІ	50
ГРУДНІ ХРЕБЦІ	52
ПОПЕРЕКОВІ ХРЕБЦІ	53
КРИЖОВІ ХРЕБЦІ	53
КУПРИКОВІ ХРЕБЦІ	55
СКЕЛЕТ ГРУДНОЇ КЛІТКИ	55
РЕБРА	55
ГРУДНИНА	57
<i>Контрольні питання</i>	<i>58</i>
ЕВОЛЮЦІЯ СКЕЛЕТА ТУЛУБА	60
РОЗВИТОК СКЕЛЕТА ТУЛУБА ЛЮДИНИ В ОНТОГЕНЕЗІ	61
АНОМАЛІЇ СКЕЛЕТА ТУЛУБА	63
<i>Контрольні питання</i>	<i>64</i>
ЧЕРЕП	66
КІСТКИ МОЗКОВОГО ЧЕРЕПА	68
ПОТИЛИЧНА КІСТКА	68
КЛИНОПОДІБНА КІСТКА	70
СКРОНЕВА КІСТКА	74

ЗМІСТ

ТИМ'ЯНА КІСТКА	80
ЛОБНА КІСТКА	82
РЕШІТЧАСТА КІСТКА	85
КІСТКИ ЛИЦЕВОГО ЧЕРЕПА	86
ВЕРХНЯ ЩЕЛЕПА	86
ПІДНЕБІННА КІСТКА	89
ВИЛИЧНА КІСТКА.....	91
СЛЬОЗОВА КІСТКА	91
НОСОВА КІСТКА.....	92
ЛЕМІШ	92
НИЖНЯ НОСОВА РАКОВИНА	92
НИЖНЯ ЩЕЛЕПА.....	93
ПІД'ЯЗИКОВА КІСТКА.....	95
ЧЕРЕП В ЦІЛОМУ	95
МОЗКОВИЙ ЧЕРЕП	95
СКЛЕПІННЯ ЧЕРЕПА	95
ЗОВНІШНЯ ОСНОВА ЧЕРЕПА.....	96
ВНУТРІШНЯ ОСНОВА ЧЕРЕПА	99
ЛИЦЕВИЙ ЧЕРЕП	99
СКРОНЕВА ЯМКА.....	99
ПІДСКРОНЕВА ЯМКА	99
КРИЛОПІДНЕБІННА ЯМКА.....	99
ОЧНА ЯМКА	99
ПОРОЖНИНА НОСА	102
<i>Контрольні питання</i>	<i>104</i>
ЕВОЛЮЦІЯ МОЗКОВОГО ЧЕРЕПА У ХРЕБЕТНИХ ТВАРИН	106
ЕВОЛЮЦІЯ ВІСЦЕРАЛЬНОГО ЧЕРЕПА У ХРЕБЕТНИХ ТВАРИН	106
РОЗВИТОК ЧЕРЕПА У ЛЮДИНИ	107
ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЧЕРЕПА	109
АНОМАЛІЇ КІСТОК МОЗКОВОГО ЧЕРЕПА	111
АНОМАЛІЇ КІСТОК ЛИЦЕВОГО ЧЕРЕПА	112
ЧЕРЕП ЯК ОБ'ЄКТ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	112
<i>Контрольні питання</i>	<i>113</i>

ЗМІСТ

СКЕЛЕТ КІНЦІВОК	115
КІСТКИ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	115
ГРУДНИЙ ПОЯС	115
ЛОПАТКА	115
КЛЮЧИЦЯ	116
ВІЛЬНА ЧАСТИНА ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	117
ПЛЕЧОВА КІСТКА	117
ПРОМЕНЕВА КІСТКА	119
ЛІКТЬОВА КІСТКА	122
КІСТКИ КИСТІ	122
КІСТКИ ПАЛЬЦІВ	124
<i>Контрольні питання</i>	<i>124</i>
КІСТКИ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	126
ТАЗОВИЙ ПОЯС	126
КУЛЬШОВА КІСТКА	126
КЛУБОВА КІСТКА	127
СІДНИЧНА КІСТКА	127
ЛОБКОВА КІСТКА	128
ВІЛЬНА ЧАСТИНА НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	128
СТЕГНОВА КІСТКА	128
НАКОЛІНОК	130
ВЕЛИКОГОМІЛКОВА КІСТКА	130
МАЛОГОМІЛКОВА КІСТКА	131
КІСТКИ СТОПИ	134
ЗАПЛЕСНОВІ КІСТКИ	134
ПЛЕСНОВІ СТОПИ	136
КІСТКИ ПАЛЬЦІВ	136
<i>Контрольні питання</i>	<i>136</i>
ЕВОЛЮЦІЯ СКЕЛЕТА КІНЦІВОК	137
ОНТОГЕНЕЗ СКЕЛЕТА КІНЦІВОК У ЛЮДИНИ	139
ВАДИ РОЗВИТКУ І АНОМАЛІЇ КІНЦІВОК	141
<i>Контрольні питання</i>	<i>142</i>

SYSTEMA ARTICULARE – СИСТЕМА З’ЄДНАНЬ	143
ЗАГАЛЬНІ ДАНІ	143
РОЗВИТОК З’ЄДНАНЬ СКЕЛЕТА	143
КЛАСИФІКАЦІЯ З’ЄДНАНЬ КІСТОК	143
НЕПЕРЕРВНІ З’ЄДНАННЯ КІСТОК.....	144
СИНОВІАЛЬНІ З’ЄДНАННЯ (СУГЛОБИ)	146
КЛАСИФІКАЦІЯ СУГЛОБІВ	149
<i>Контрольні питання</i>	<i>151</i>
З’ЄДНАННЯ ТУЛУБА.....	152
З’ЄДНАННЯ МІЖ ХРЕБЦЯМИ	152
З’ЄДНАННЯ ТІЛ ХРЕБЦІВ.....	152
З’ЄДНАННЯ СУГЛОБОВИХ ВІДРОСТКІВ.....	153
З’ЄДНАННЯ ДУГ, ОСТИСТИХ І ПОПЕРЕЧНИХ ВІДРОСТКІВ.....	153
З’ЄДНАННЯ ХРЕБТА З ЧЕРЕПОМ	154
ХРЕБЕТ У ЦІЛОМУ	156
ВИГИНИ ХРЕБЕТНОГО СТОВПА	157
З’ЄДНАННЯ РЕБЕР	158
З’ЄДНАННЯ ГРУДНИНИ	159
ГРУДНА КЛІТКА	160
<i>Контрольні питання</i>	<i>162</i>
З’ЄДНАННЯ ЧЕРЕПА	163
СКРОНЕВО-НИЖНЬОЩЕЛЕПНИЙ СУГЛОБ	163
<i>Контрольні питання</i>	<i>165</i>
З’ЄДНАННЯ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ.....	166
ГРУДНИНО-КЛЮЧИЧНИЙ СУГЛОБ.....	166
НАДПЛЕЧОВО-КЛЮЧИЧНИЙ СУГЛОБ	167
ЗВ’ЯЗКИ ЛОПАТКИ	168
ПЛЕЧОВИЙ СУГЛОБ	168
ЛІКТОВИЙ СУГЛОБ	170
З’ЄДНАННЯ КІСТОК ПЕРЕДПЛІЧЧЯ	172

ЗМІСТ

СУГЛОБИ КИСТІ	175
<i>Контрольні питання</i>	177
З'ЄДНАННЯ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	179
КРИЖОВО-КЛУБОВИЙ СУГЛОБ	179
ЛОБКОВИЙ СИМФІЗ	179
СИНДЕСМОЗИ ТАЗА	179
 ТАЗ	181
ВЕЛИКИЙ ТАЗ	181
МАЛИЙ ТАЗ	182
КУЛЬШОВИЙ СУГЛОБ	183
КОЛІННИЙ СУГЛОБ	186
З'ЄДНАННЯ КІСТОК ГОМІЛКИ	191
НАДП'ЯТКОВО-ГОМІЛКОВИЙ СУГЛОБ	191
СУГЛОБИ СТОПИ	194
З'ЄДНАННЯ КІСТОК ЗАПЛЕСНА	194
ЗАПЛЕСНО-ПЛЕСНОВІ СУГЛОБИ	197
ПЛЕСНО-ФАЛАНГОВІ СУГЛОБИ	197
МІЖФАЛАНГОВІ СУГЛОБИ СТОПИ	197
СКЛЕПІННЯ СТОПИ	197
<i>Контрольні питання</i>	198
 SYSTEMA MUSCULARE – М'ЯЗОВА СИСТЕМА.....	200
ЗАГАЛЬНІ ДАНІ	200
М'ЯЗОВА ТКАНИНА.....	200
БУДОВА М'ЯЗІВ	201
СКЕЛЕТНІ М'ЯЗИ.....	203
КЛАСИФІКАЦІЯ М'ЯЗІВ	203
ДОПОМІЖНИЙ АПАРАТ М'ЯЗІВ	205
РОБОТА М'ЯЗІВ.....	207
<i>Контрольні питання</i>	209

ЗМІСТ

ЕВОЛЮЦІЯ М'ЯЗОВОЇ СИСТЕМИ	211
РОЗВИТОК М'ЯЗІВ У ЛЮДИНИ	212
<i>Контрольні питання</i>	214
М'ЯЗИ СПИНИ	215
ПОВЕРХНЕВІ М'ЯЗИ СПИНИ	215
ГЛИБОКІ М'ЯЗИ СПИНИ	219
ФАСЦІЇ СПИНИ	221
М'ЯЗИ ГРУДНОЇ КЛІТКИ	222
ПОВЕРХНЕВІ М'ЯЗИ ГРУДНОЇ КЛІТКИ	222
АВТОХТОННІ М'ЯЗИ ГРУДНОЇ КЛІТКИ	224
ФАСЦІЇ ГРУДНОЇ КЛІТКИ	229
М'ЯЗИ ЖИВОТА	229
ПЕРЕДНІ М'ЯЗИ ЖИВОТА	229
БІЧНІ М'ЯЗИ ЖИВОТА	230
ЗАДНІ М'ЯЗИ ЖИВОТА	232
ФАСЦІЇ ЖИВОТА	233
<i>Контрольні питання</i>	237
М'ЯЗИ ГОЛОВИ	239
М'ЯЗИ ЛИЦЯ	239
М'ЯЗИ СКЛЕПІННЯ ЧЕРЕПА	239
ЖУВАЛЬНІ М'ЯЗИ	243
ПОВЕРХНЕВІ ЖУВАЛЬНІ М'ЯЗИ	244
ГЛИБОКІ ЖУВАЛЬНІ М'ЯЗИ	245
ФАСЦІЇ ГОЛОВИ	245
М'ЯЗИ ШИЇ	246
ПОВЕРХНЕВІ М'ЯЗИ ШИЇ	246
НАДПІД'ЯЗИКОВІ М'ЯЗИ (ММ. SUPRAPHYOIDEI)	248
ПІДПІД'ЯЗИКОВІ М'ЯЗИ (ММ. INFRAHYOIDEI)	249

ЗМІСТ

ГЛИБОКІ М'ЯЗИ ШИЇ	249
ТОПОГРАФІЯ ШИЇ	251
ШИЙНА ФАСЦІЯ	253
МІЖФАСЦІАЛЬНІ ПРОСТОРИ ШИЇ	253
<i>Контрольні питання</i>	254
М'ЯЗИ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	255
М'ЯЗИ ГРУДНОГО ПОЯСА	255
М'ЯЗИ ПЛЕЧА	257
ПЕРЕДНЯ ГРУПА.....	257
ЗАДНЯ ГРУПА.....	259
М'ЯЗИ ПЕРЕДПЛІЧЧЯ	260
ПЕРЕДНЯ ГРУПА	260
ЗАДНЯ ГРУПА	262
М'ЯЗИ КИСТІ	264
ФАСЦІЇ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	267
ТОПОГРАФІЯ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	269
СИНОВІАЛЬНІ СУМКИ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	270
СИНОВІАЛЬНІ ПІХВИ СУХОЖИЛКІВ ВЕРХНЬОЇ КІНЦІВКИ	271
<i>Контрольні питання</i>	274
М'ЯЗИ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	276
М'ЯЗИ ТАЗОВОГО ПОЯСА	276
ПЕРЕДНЯ ГРУПА.....	276
ЗАДНЯ ГРУПА.....	277
М'ЯЗИ СТЕГНА	282
ПЕРЕДНЯ ГРУПА.....	282
МЕДІАЛЬНА ГРУПА.....	284
ЗАДНЯ ГРУПА.....	285
М'ЯЗИ ГОМІЛКИ	286
ПЕРЕДНЯ ГРУПА.....	286
ЛАТЕРАЛЬНА ГРУПА	288
ЗАДНЯ ГРУПА.....	288
М'ЯЗИ СТОПИ	291

ЗМІСТ

ТИЛЬНІ М'ЯЗИ.....	291
М'ЯЗИ ПІДОШВИ	293
ФАСЦІЇ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	294
ФАСЦІЇ ТАЗОВОГО ПОЯСА	295
ФАСЦІЯ СТЕГНА.....	295
ФАСЦІЯ ГОМІЛКИ.....	296
ФАСЦІЇ СТОПИ	297
ТОПОГРАФІЯ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	298
ТОПОГРАФІЯ ТАЗОВОГО ПОЯСА	298
ТОПОГРАФІЯ СТЕГНА.....	298
ТОПОГРАФІЯ ГОМІЛКИ.....	300
ДІЛЯНКА СТОПИ	301
СИНОВІАЛЬНІ СУМКИ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	301
СИНОВІАЛЬНІ ПІХВИ СУХОЖИЛКІВ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ	303
<i>Контрольні питання</i>	304
 ЛАТИНСЬКИЙ ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	 305

Ковешніков Володимир Георгійович (1931–2015 рр.)

Народився 7 листопада 1931 року в місті Борисоглібськ Воронежської області, Росія. Після закінчення середньої школи служив у рядах Радянської Армії (1949–1950 рр.). Із 1950 до 1955 року навчався у Саратовському медичному інституті, був Сталінським стипендіатом, чемпіоном області з легкої атлетики. Після закінчення інституту отримав диплом з відзнакою. В 1955–1958 роках працював аспірантом кафедри анатомії людини Саратовського медичного інституту під керівництвом професора В. І. Біка, з 1958 до 1961 року був асистентом тієї ж кафедри, заступником декана педіатричного факультету. В 1959 році захистив кандидатську дисертацію «Изменчивость средней черепной ямки».

Згодом працював асистентом (1961–1963 рр.), доцентом (1964–1970 рр.), завідувачем кафедри анатомії людини Тернопільського медичного інституту (1971–1983 рр.). У 1972 році, після захисту дисертації «Плоскость естественной ориентировки головы и влияние ее стойкого изменения на формообразование черепа», отримав науковий ступінь доктора медичних наук, а в 1973 році – вчене звання професора. З 1981 до 1984 року був проректором з навчальної роботи Тернопільського медичного інституту.

Із 1984 до 2003 року Володимир Георгійович трудився ректором та завідувачем кафедри нормальної анатомії Луганського державного медичного університету. У 1998 році на базі університету було проведено Другий національний конгрес наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів, топографоанатомів України. На наступні 5 років професор В. Г. Ковешніков був обраний головою правління цього товариства. У 2000 р. йому було присвоєно звання лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. У 2003–2010 рр. Володимир Георгійович працював завідувачем, у 2010–2015 рр. – професором кафедри анатомії людини Луганського державного медичного університету. В 2009–2015 рр. виконував обов'язки голови дисертаційної вченої ради із захисту дисертацій Д.29.600.04. Володимир Георгійович Ковешніков був науковим керівником та консультантом 20 докторських і 55 кандидатських дисертацій. Академік МАІА, АН ВШУ, Польської академії медицини, Всесвітньої академії медицини імені А. Швейцера, заслужений діяч науки і техніки України. Почесний громадянин Луганська.

Помер Володимир Георгійович Ковешніков 17 травня 2015 року.

Навчальне видання

Ковешніков Володимир Георгійович

Бобрик Іван Іванович

Лузін Владислав Ігорович

Пикалюк Василь Степанович

Роменський Олег Юрійович

Сікора Віталій Зіновійович

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

У трьох томах

Том 1

За ред. професора В. Г. Ковешнікова

Підручник

2-ге вид., виправл. і доповн.

Літературний редактор Санькова Л. Ю.

Формат 70×100/16. Папір крейдований. Гарнітура Minion Pro.

Ум. друк. арк. 26,33.

ПП «Магнолія 2006»

м. Львів-53, 79053, Україна, тел. +38 (050) 370-19-57

e-mail: magnol06@ukr.net

**Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України**

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»